
Агроқұрастырулардың тұрақты даму мәселелері қарастырылып, анықталған.

Рассмотрены и определены проблемы устойчивого развития агроформирований.

Problems of a sustainable development of agroformations are considered and defined.

ӘОЖ 336,6 (574)

КОРПОРАЦИЯНЫҢ ҚАРЖЫ DAҒДАРЫСЫН ДИАГНОСТИКАЛАУ

CORPORATION'S FINANCIAL HARDSHIP DIAGNOSIS

Әліпбекова Г. Б.

G. B. Alipbekova

Қазақ ұлттық аграрлық университеті

Кілт сөз: Корпоративтік қаржы, қаржы диагностикасы, дағдарыс, консалтингті компания.

Меншіктің корпоративтік формасын құру әрі оны дамыту Қазақстандық кәсіпорындарда реформалаудың өзекті үрдістерінің біріне айналуға. Капиталдың ірі корпоративтік құрылымдарда шоғырлануы ақша ресурстарының мақсатты пайдалануын қалыптастыру, кәсіпорындардың инвестициялық тартымдылығын арттыру, сонымен бірге залалдық факторын жеңу мақсатында олардың ақша ресурстарын орталықтандырып басқару үшін қолайлы жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Қаржы дағдарысын терең диагностикалау корпорацияның даму параметріндегі факторларды талдау және болжау әдісінің негізінде жүзеге асырылатын бағалау жүйесі болып табылады.

Қаржы дағдарысын терең диагностикалау мына мақсатта жүзеге асырылады:

- корпорация қаржысының дамуының дағдарыстық параметрін экспресс-диагностикалау процесінде алынған бағалау нәтижесін тереңдету, корпорация қаржысының жай-күйіндегі дағдарыстың ауқымын алдын ала бағасын растау, корпорацияның қаржы дағдарысын және оның жағымсыз салдарының қайпін тудыратын жекелеген фактордың дамуын болжау, корпорацияның қаржы дағдарысындағы ішкі қаржы әлеуетінің есебінен бейтараптандыру қабілетін бағалау және болжау.

Қаржы дағдарысын терең диагностикалау факторларды талдау мен болжауға негізделеді.

Аталмыш факторлар зерттеу мен бағалау процесінде мынадай екі негізгі топқа бөлінеді:

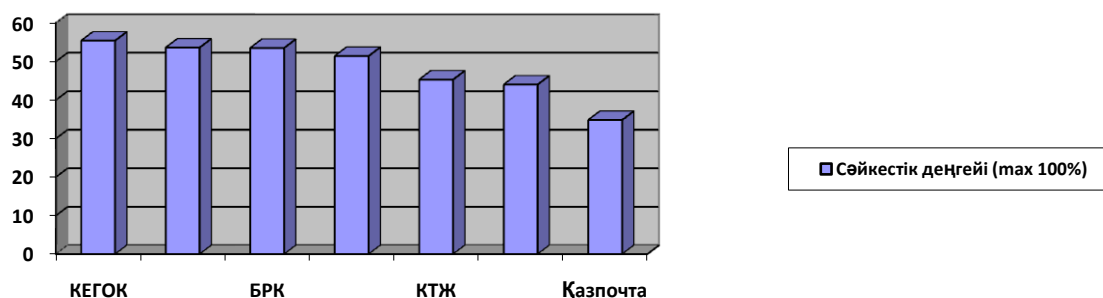
Корпорацияның қызметіне тәуелді емес (сыртқы немесе экзогендік факторлармен) Корпорацияның қызметіне тәуелді (ішкі немесе эндогендік факторларлармен) анықталып отырады.

Ұлттық әл-ауқат қоры елбасының шешімімен Үкіметтің дағдарысқа қарсы бағдарламасын жүзеге асыру үшін құрылған. «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қорын бүгін экономикамыздағы ең негізгі ойыншы десек қателеспейміз. Үкіметтің дағдарысқа қарсы күрес шараларының операторы болып отырған Ұлттық әл-ауқат қоры

ел экономикасын әртараптандырудың алғы шарттары хақында, қай ел тәжірибесінің барынша оңтайлылығы жөнінде дағдарыстан кейінгі дамудағы жүйелі, нақты шараларды қолға алуда. Соның бір мысалы ретінде бүгінгі мақалаға тиек болып отырған «Самұрық-Қазына» әл-ауқат қорының өз компанияларының басқару жүйесінде ішкі факторларға сүйене отырып жүргізген диагностикасын нақты мысал ретінде қарастырып отырмыз.

Корпорацияның дағдарысқа қарсы басқару жүйесінде қаржыны тұрақтандырудың ішкі механизмін кеңінен пайдалану негізгі рөл атқарады. Бұл жағдай осы механизмді ойдағыдай пайдалану банкроттық қаупінің салдарынан пайда болған уайымнан құтылып қана қоймай, сонымен бірге кәсіпорынды қарыз капиталын пайдалану тәуелділігінен біршама құтқаруға, сондай-ақ оның экономикалық дамуының қарқынын жеделдетуге мүмкіндік береді.[1]

Басқарушы компания ретінде «Самұрық-Қазына» АҚ маңызды міндеті корпоративтік басқарудың сапалы жүйесін құру болып табылады. Осы бағыттың шеңберінде негізгі қадамдардың бірі қор тобы компанияларын корпоративтік басқару жүйесі диагностикасының өз әдістемесін пайдалана отырып қор тобы компанияларын корпоративтік басқару жүйесінің диагностикасын жыл сайын жүргізіп отырады. Диагностикалау корпоративтік басқарудың ең үздік тәжірибеге сәйкестік рейтингін анықтауға мүмкіндік береді және қор компанияларында корпоративтік басқарудың жетілдіру үдерісін тұрақты мониторингі үшін құрал болып танылды. Диагностикалық әдістеме корпоративтік басқарудың ең үздік әлемдік тәжірибесінің стандарттары негізінде әзірленді. Диагностиканың мақсаты ең үздік тәжірибе негізінде олардың корпоративтік басқару жүйелерін бағалауға және дамытуға деген құрылымдалған және тізбекті тәсіл жолымен Қор тобы компанияларын корпоративтік басқару деңгейін арттыру болып табылады. Қор мынадай үш негізгі құрамдауыштар бойынша корпоративтік басқаруды бағалайды: құрылым, үдерістер және ашықтық. 2009 жылы KPMG халықаралық консалтингтік компаниясымен бірлесіп Қордың жеті компаниясында Диагностика жүргізілді: «KEGOC» АҚ, «Қазмұнайгаз» ҰҚ» АҚ, «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ, «Қазақтелеком» АҚ, «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ, «Қазатомөнеркәсіп» ҰАҚ» АҚ, «Қазпочта» АҚ. Диагностика нәтижелері бойынша басқару жүйелерінің «осал» жақтары айқындалды және компаниялардағы басқару «сапасын» жақсарту жөніндегі қадамдар анықталды (1-сурет).



1-сурет. Қордың компаниясында корпоративтік басқару жүйесі диагностикасының нәтижелері.

Диагностика қорытындылары бойынша 2009 жылы компаниялар корпоративтік басқаруды жетілдіру жөніндегі жоспарын бекітті және іске асыруда. 2010 жылы қор KPMG халықаралық консалтингтік компаниямен бірлесіп, қордың ірі он компаниясында диагностика жүргізді және мынадай нәтижелер алынды:

- «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ – 59%
- «Қазпочта» АҚ. – 56.8%
- «Қазатомөнеркәсіп» ҰАҚ» АҚ – 56.6%
- «Қазақстанның Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» АҚ – 54.9%
- «Самрұқ-Қазына» жылжымайтын мүлік қоры» АҚ - 52.7%
- «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ – 52.6%
- «ҚазЭкспортГарант» экспорттық-кредиттік сақтандыру корпорациясы» АҚ –

43%

- «Тау-кен Самрұк» ҰТҚ» АҚ - 41%
- «Самрұқ-Энерго» АҚ – 39.7%
- «Ақтөбе» халықаралық әуежайы» АҚ – 36.6%

2010 жылы қор негізгі акценті 2009 жылы ең төменгі рейтинг деңгейін алған компаниялармен жұмыстар жасады. 2009 жылғы диагностика қорытындылары бойынша ұсыныстарға сәйкес әзірленген корпоративтік басқаруды жетілдіру жөніндегі жоспарларды іске асыру нәтижесінде осы компаниялар корпоративтік басқару деңгейін арттыру жөнінде елеулі жұмыс жүргізді және 2010 жылы ең жоғары бағаларды алды және іс жүзінде рейтинг көшбасшылары болды. Корпоративтік басқарудың жоғары деңгейі компания қызметінің экономикалық көрсеткіштеріне, ашықтығын арттыру, шешімдерді қабылдау үдерісінің толық құндылығына ғана әсер етпейді, сонымен бірге инвесторлармен компанияны қабылдауда оң шешімін табады. 2010 жылдағыдай, 2011 жылы да қор корпоративтік басқару деңгейін арттыру бойынша жұмысты жалғастыруда және қордың бірқатар еншілес компанияларында диагностиканы жүргізуде.

Соңғы жылдары, «Самұрық-Қазына» әл-ауқат қорының құрамына кіретін еншілес компаниялардың корпоративтік басқару деңгейі жоғарылап, сапалы қызметтің деңгейі дамып келеді. Мұны халықаралық деңгейдегі сарапшыларда мойындап отыр. Ұлттық әл-ауқат қоры алдағы уақытта да бұл бағытқа басымдық бермек.

Осы тұрғыдан алғанда, корпоративті басқарудың, оның қаржысының дамуына себеп болатын негізгі факторларын диагностика жүргізу арқылы анықтауға болады, ол өз кезінде даму дағдарысына себеп болатын сыртқы, ішкі факторларының алдын алуға мүмкіндік береді.

1. Н.Н. Кадерова «Корпоративтік қаржы», 2008ж Экономика

Корпорацияның қаржы дағдарысын диагностикалау дағдарыстың алдын алудың негізгі шарттарымен корпорация қаржысының дамуына ықпал етеді.

Данная статья посвящена вопросам корпоративного управления и выявлению финансовых рисков используя проведение раннего анализа.

This article is concerned to corporate governance issues and revealing financial risks utilizing early analysis.